

IT ПАРК ЁШЛАРГА ҚАНДАЙ ИМКОНияТЛАРНИ БЕРАДИ?

DOI: <https://doi.org/10.53885/edinres.2021.64.99.104>

Омонов Бахтиёр Мухидин ўғли

«UzAuto Motors» компанияси таъмиот бўйича агенти

Аннотация. Мақола IT парк ва унинг имкониятларига бағишланган. ивожланган мамлакатлар тажрибаси кўрсатиб турибдики, қаерда стартаплар ривожланаётган бўлса, шу ерда тараққиёт янада юқори даражага кўтарилмоқда. Чунки ўзини оқлаган стартаплар анъанавий бизнесга қараганда ўша соҳани тезроқ ривожлантиради ва янги иш ўринларини яратади. Шунинг учун ҳам мамлакатга стартаплар ва уларни ярата оладиган янгича фикрловчи интеллектлар ҳамиша керак.

Хорижий нашрларда стартапларга бағишланган тадқиқотлар турли-туман ва рангбаранг. Республикамизда уларни ўрганишга бағишланган мақола ва маълумотларнинг жуда камлиги ёшлар ўртасида стартаплар ҳақидаги фикрлар тор доирада қолишига олиб келади. Шунинг учун мазкур мақолада мамлакат тараққиётида стартапнинг ўрни, ўзига хос хусусиятлари, берилган таърифлар, уларнинг устунлик жиҳатлари ва камчиликлари, вужудга келиб, ривожланиш босқичлари ва Ўзбекистондаги ўзига хос жиҳатлари ўрганилган, таҳлил қилинган хулоса ва таклифлар берилган.

Калит сўзлар: стартап, стартапларнинг хусусиятлари, стартап турлари, ривожланиш босқичлари, молиялаштириш манбалари, бизнес-инкубатор

2019 йилда Ўзбекистон Республикаси Президенти Шавкат Мирзиёев IT-паркда бўлиб, янги босқич қурилиши учун илк рамзий тошни қўйди ва Тошкентда мамлакатимиздаги биринчи IT-парк очилди. Ахборот технологиялари соҳасида ўнлаб лойиҳаларни яратди, шунингдек, ёшларни рағбатлантириш, ушбу соҳага қизиқиши ва аҳолида компьютер саводхонлигини ривожлантирди. «Иқтисодиётимизнинг барқарорлиги, барча соҳаларнинг сифатли ва самарали ишлаши, аҳоли ҳаётининг қулайлиги ахборот технологияларига боғлиқ. Шунинг учун ушбу соҳа учун янада кенг имкониятларни, зарур инфратузилмани яратиш, мутахассисларни рағбатлантириш, қобилиятли ёшларни тарбиялаш керак», – деган эди Шавкат Мирзиёев.

Техника ва коммуникация асрида инсонларнинг дунёқараши, фикри кун сайин ўзгариб бормоқда. Бугунги кунда уларни ҳайратлантириш, турмуш тарзини буткул ўзгартириб юбора оладиган лойиҳаларни ишлаб

чиқиш ҳам қийинлашиб бормоқда. Бунинг асосий сабабларидан бири уларнинг замонавий ахборот коммуникацияларидан фаол фойдаланиши, дунёда рўй бераётган янгиликлар, воқеа-ҳодисалардан тез хабардор бўлишидир. Қандай соҳа бўлишидан қатъий назар унинг истиқболи ва ривожланишини замонавий технологияларсиз тасаввур этиш жуда мушкул. Айниқса, ҳудудларда ўз фаолиятини бошлаётган ИТ парклар, ихтисослаштирилган мактаблар ҳамда ўқув марказларининг ташкил этилиши, стартап ғояларнинг илгари сурилиши аҳоли турмуш тарзи ва фаровонлигининг яхшиланишига олиб келмоқда.

Таъкидлаш керак, дунё мамлакатлари тажрибасида илмий тадқиқотлар, ИТ технологиялар, стартап ғоялар, компьютер саводхонлигига жуда катта эътибор берилади. Биз ҳам фақатгина илм-фан ютуқлари ва янги технологиялар орқали иқтисодий ўсишга эришилади.

«Стартап» сўзи Start-up тушунчасидан келиб чиққан. Унинг таржимаси иш бошлаш деган маънони билдиради. У ўтган асрнинг 30-йилларида америкалик икки талаба - Hewlett va Packard кичик корхона ташкил этишган ва уни шундай аташган. Унинг келажаги порлоқ бўлиб, келгусида HP - Hewlett-Packard номи билан машҳур бўлиб кетди.

Интернетда кўрсатишларича, бу термин биринчи марта 1976 йили августда Forbes, 1977 йили сентябрда Business Week журналида ишлатилган бўлиб, 1990 - йилларда иқтисодий пуфак доткомлар вужудга келиши билан кенг тарқалган.

Стартапларнинг энг муҳим жиҳати компания ривожланиш ва тарғиб қилишни талаб қиладиган бизнес ғоясига эга. Уни яратувчилари бозорни ўрганиш ва уни қандай забт этиш учун маблағ қидириш ва топиш билан банд.

Л.А. Варганованинг фикрича стартап - бу инновацион лойиҳа, ўз бизнесини янги инновацион ғоялар асосида ёки янги пайдо бўлган технология асосида қуришга қаратган ривожланишнинг дастлабки босқичида турган (эҳтимол юридик шахс бўлиб улгурмаган) даромадларини ҳамда бизнесининг қийматини ўсишига умид қиладиган компания [7].

Стартап - янгидан яратилган, вақтинчалик таркиб, қисқа муддат давомида янги товар ва хизматлар яратиш, келгусида такрор ишлаб чиқариш, фойда олишга, рентабелли ва кенгайтириш мумкин бўлган бизнес моделни излаш, ноаниқлик шароитида истиқболли бозорларни тадқиқ этиш билан шуғулланувчи ташкилот. Шунинг ҳам англаш муҳимки, стартаплар кўпинча техник тараққиёт ютуқларини илгари суриш билан шуғулланмайдилар, балки ундан фойдаланадилар [12].

Бошқалар истеъмолчиларга инновацион товарлар ва хизматларни тақлиф этувчи, айти пайтда мос келадиган бизнес технология ва

молиявий қўллабқувватловчиларни қидириш билан банд келажаги ноаниқ компаниялар сифатида тушунадилар. Ҳар қандай компания қайси соҳада бўлишидан қатъий назар стартап бўлиши мумкин.

Ёшларнинг илмий ва ижодий салоҳиятини ошириш, уларнинг ўз интеллектуал билимини намоён қилиши, аналитик фикрлаши, иқтидори, ва ижтимоий мослашуви учун зарур шароитларни IT-парк беради.

Грек математиги Архимедга ўхшаб тўсатдан ғоя пайдо бўлиб қоладиган, замонавий тилда айтганда, стартапчиларнинг барчаси учун «IT-Park» умумий жой ҳисобланади. Ёшлар тўсатдан ғоя келганда нима қилишини, ғоядан қандай фойдаланиш кераклигини, ҳар қандай вақтда ҳам ундан маҳсулот яратиш мумкинлиги билишмайди.

IT-парклар юқори мақсадларни ўзида мужассам этиб, ўқиш ва истиқболли лойиҳалар устида ишлаш, дастурий маҳсулотлар бозорига чиқишга кўмаклашиш, келажакнинг илғор ёшларини кенг жалб қилиш, уларни юксак салоҳиятли қилиб тарбиялаш учун замонавий макондир.

Ахборот-коммуникация технологияларини ривожлантиришнинг муҳим шартидан бири бу, мана шундай дастурий маҳсулот ва рақамли хизматларни тақдим этиш учун қулай шарт-шароит яратиш, уларни ички ҳамда ташқи бозорга олиб чиқиш, инновацион ишланмаларни рағбатлантиришдир.

IT Парк бу – IT-компаниялар учун истиқболли бошланғич лойиҳаларни, ташқи иқтисодий зонани, шу жумладан, илмий ва таълим ташкилотлари билан интеграциялашган ҳолда ишга тушириш ва бозорга чиқаришни таъминлаш учун мўлжалланган объектлар, бино ва иншоотлар мажмуаси. IT соҳасида фаол ва иқтидорли инсонлар бухгалтерия ҳисоби, юридик, маркетинг ва таълим орқали ўз ғояларини ҳақиқий бизнес лойиҳаларига айлантириш учун қулай имкониятга эга бўладиган жойдир.

Ҳамма соҳада бўлгани каби бугунги кунда ахборот технологиялари ва коммуникация соҳасида ҳам илм-фан ютуқлари шиддат билан кириб бормоқда. Бу эса, инновацион лойиҳаларни жорий этиш, дастурий маҳсулотлар ва ахборот технологиялари технологик парклар фаолиятини ривожлантириш, ижтимоий-иқтисодий ўсишга мос стартап ғояларни қўллаб -қувватлашга ундайди ҳамда глобаллашув жараёнида рақобатбардошликни оширади.

Шунга кўра, соҳада ёшларнинг ижтимоий фаоллигини ошириш, уларда ижодкорлик, креативлик қобилиятларини янада ривожлантириш мақсадида янги лойиҳалар ишлаб чиқилмоқда. Ўйлайманки, бу лойиҳалар уларнинг истеъдоди, ихтиролари ҳамда ғояларини ҳаётга татбиқ этишда муҳим роль ўйнайди.

Хулоса ўрнида таъкидлаш жоизки, мамлакатимизда АКТ соҳаси ривоживаилғор технологияларни фаоллаштириш, уни изчил юксалтириш

оуиича дастурлар ишлаб чиқилиб, аниқ қадамлар қўйилмоқда. Бу эса, келажакда енгилмас соҳа билимдонларини тарбияланишига, уларнинг интеллектуал салоҳиятининг ошишига хизмат қилади.

Фойдаланилган адабиётлар

1. Steve Blank. What's A Startup? First Principles. / Steve Blank
<https://steveblank.com/2010/01/25/whats-a-startup-first-principles/>
2. Рис Эрик. Бизнес с нуля. Метод Lean Startup для быстрого тестирования идей и выбора бизнес-модели = The Lean Startup: How Today's Entrepreneurs Use Continuous Innovation to Create Radically Successful Businesses. — М.: Альпина Паблишер, 2014. — 256 с. — ISBN 978-5-9614-4628-9;
3. Graham Paul. Startup Equals Growth (September 2012). <http://www.paulgraham.com/growth.html>
4. Wang H., Liang P., Li H., Yang R. “Financing Sources, R&D Investment and Enterprise Risk” // *Procedia Computer Science* 91 (2016) 122 – 130 p.
5. <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S1877050916312303>
6. Варганова Л.А. Источники финансирования малых инновационных компаний (стартапов) // *Глобальные рынки и финансовый инжиниринг. Том 4. Номер 2, апрель-июнь 2017*
7. Верников В.А. Бизнес планирования стартапов в контексте привлечения венчурных инвестиций // *МИР (Модернизация. Инновации. Развитие)*. 2014. № 4(20). С. 77–87.
8. Алиев Туран Хиджраноглы. Маркетинговые основы разработки стартапов // *Альманах современной науки и образования*, № 12 (102) 2015. www.gramota.net/materials/1/2015/12/2.html
9. Недзвецкий Н.С. Инновационный стартап как объект венчурного инвестирования: базовые и специфические характеристики // *Экономика вчера, сегодня, завтра*. 2017. Том 7. № 2А. С. 124-137.
11. Рўзиева Д. И. Венчурли тадбиркорлик – кичик бизнес субъектлари инновацион салоҳиятини оширувчи дастак сифатида // “*Iqtisodiyot va innovatsion texnologiyalar*” *Ilmiy elektron jurnali*. № 2, mart-aprel, 2020 yil
12. Цифровая экономика. Учебник. / Авторы составители: Л.А. Каргина, С.Л. Лебедева и др. Под ред. Л.А. Каргиной. -М.: Прометей, 2020.